

Nr 47.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ny- och ombyggnader vid den Skytteanska lappfolkskolan i Tärna; given Stockholms slott den 22 januari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokoll över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 januari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson yttrar härefter:

Under åttonde huvudtiteln, punkten 148, i årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på den, proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, i riksstaten under nämnda huvudtitel beräkna för ny- och ombyggnader vid Skytteanska lappfolkskolan i Tärna ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Sedan ifrågavarande ärende, vilket vid tiden för statsverkspropositionens avgivande ännu icke befann sig i det skick, att ett definitivt förslag kunde av mig framläggas, numera undergått ytterligare erforderlig handläggning inom ecklesiastikdepartementet, anhåller jag att få ånyo föredraga det inför Kungl. Maj:t.

Ny- och ombyggnader vid Skytteanska lappfolkskolan i Tärna.

Historik.
Nuvarande
organisation
och anslag.

Det torde vara på sin plats, att jag först i största korthet redogör för skolans tillkomst och utvecklingshistoria samt nuvarande organisation och ställning i anslagshänseende.

Den Skytteanska skolan är en av de äldsta anstalter för folkundervisning i Sverige och den första inom lappmarken. Den inrättades år 1619 i Piteå på befallning av Gustaf II Adolf. Skolan var avsedd för lappbarn och har alltifrån sin tillkomst varit anordnad såsom internat. År 1632 förlades skolan till Lycksele. Samtidigt utfärdade konungen stiftelsebrev för skolan samt fullmakt för riksrådet Johan Skytte att vara direktör över det lapska skolväsendet. Till skolans underhåll donerade Skytte en summa penningar, varjämte vissa hemmansräntor och kronotionden anslogos för samma ändamål. Under senare hälften av 1700-talet frantogs skolan en betydlig del av denna dess egendom för att användas till andra allmännyttiga ändamål inom lappmarken. Härigenom undergrävdes skolans verksamhet i avsevärd grad. År 1865 flyttades skolan till Tärnafors i Tärna kapellförsamling, en förläggningsort, som dock snart visade sig olämplig på grund av sitt isolerade läge, vartill kom att de av skolan därstädes disponerade lokalerna voro bristfälliga. I enlighet med beslut av 1895 års riksdag flyttades därför skolan till sin nuvarande plats i närheten av Tärna församlings kyrka.

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande därstädes av ett folkskolehus jämte ett barnhem och ett uthus anvisade nämnda riksdag ett belopp av 15,500 kronor, under villkor att byggnadernas uppförande ombesörjdes av Tärna församling och att övriga kostnader därför bestredos av församlingen, varemot byggnadernas framtida underhåll övertogs av staten. I övrigt stadgades såsom villkor för statsanslaget bland annat, att skolan skulle mottaga såsom lärjungar dels i främsta rummet barn av lapska föräldrar, dels ock församlingens övriga barn till det antal, som där lämpligen kunde undervisas jämte lappbefolkningens barn, att en föreståndarinna och hushållerska skulle anställas vid barnhemmet och hennes lön utgå av statsmedel, varemot församlingen skulle svara för avlöning åt övrig tjänstepersonal samt bestrida lyse, vedbrand, tvätt och renhållning vid barnhemmet ävensom upplysning, uppvärmning och renhållning av skollokalen. I skolan skulle såsom dittills på statens bekostnad underhållas frielever och halypensionärer till visst antal, varemot övriga elever, som där intoges, skulle underhållas i barnhemmet utan kostnad för statsverket.

Statsverkets andel i kostnaderna för den årliga driften av läroanstalten utgingo från lappmarks ecklesiastikverk.

Från sistnämnda anslag anvisades sedermera dels den 20 september 1901 ett belopp av högst 2,000 kronor till uppförande av en tvätt- och bagarstuga vid barnhemmet, dels ock den 15 mars 1907 ett belopp av 5,167 kronor 90 öre till reparations- och ombyggnadsarbeten vid skolan m. m.

Genom beslut av 1919 års riksdag utbrötos kostnaderna för skolans uppehållande från förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, och för ändamålet uppfördes i riksstaten ett särskilt ordinarie förslagsanslag å 7,000 kronor. Detta anslag höjdes av 1922 års riksdag till 9,000 kronor och bestämdes av 1923 års riksdag till sitt nuvarande belopp, 10,600 kronor.

Den av Kungl. Maj:t den 17 juli 1925 för budgetåret 1925—1926 fastställda staten för skolan har följande utseende:

1 folkskollärarynna:			
lön	kronor	1,900:—	
särskilt lönetillägg	»	200:—	
» ortstillägg	»	300:—	
ersättning för bränsle och lyse	»	250:—	kronor 2,650:—
1 föreständarynna för barnhemmet, jämte fri, tjänlig bostad, fritt bränsle och lyse samt under den tid, undervisningen varar, fri kost:			
lön	»	1,200:—	
särskilt lönetillägg	»	100:—	» 1,300:—
Ersättning till skoldistriktet för underhåll och beklädnad av 8 frielever, högst . .	»	5,600:—	
Ersättning till skoldistriktet för bränsle, lyse och kosthåll åt föreständarynnan.	»	650:—	» 6,250:—
För anskaffande av undervisningsmateriel, högst	»	300:—	» 300:—
	Summa kronor	10,500:—	

Ifrågavarande skola motsvarar för närvarande till sin organisation närmast en folkskola enligt typen litt. D i undervisningsplanen för rikets folkskolor d. v. s. en mindre folkskola. Den omfattar endast tre årsklasser och saknar underlag av småskola. Första klassen är följaktligen i realiteten intet annat än en ettårig småskola, i vilken barn av olika åldrar och med högst olika förkunskaper undervisas.

I det med skolan förenade barnhemmet hava hittills varit intagna åtta hel- och tio halvpensionärer. De åtta helpensionärerna hava helt underhållits av statsmedel. Såsom bidrag till halvpensionärernas underhåll hava från vederbörande inackorderingsanslag utgått 80 kronor årligen för varje pensionär.

I skrivelse den 4 december 1918 gjorde domkapitlet i Luleå framställning hos Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av bättre lokaler för skolan och barnhemmet m. m. Med anledning härav uppdrogs genom beslut den 9 maj 1919 åt domkapitlet att inkomma till Kungl. Maj:t med fullständigt förslag angående ordnandet av Skytteanska skolan och det därmed förenade barnhemmet samt lämpligaste sättet för erhållande av för skolan och hemmet behövliga lokaler.

På grundval av en utav *folkskolinspektören N. J. F. Almkvist* verkställd utredning i ämnet framlade domkapitlet ett den 9 juni 1920 dagtecknat sådant förslag, åtföljt av genom arkitekten D. Frykholm i Lycksele utarbetade ritningar till om- och nybyggnad vid skolan.

Almkvist lämnar i sin utredning en utförlig redogörelse för de allmänna förhållandena inom Tärna församling med avseende å befolkning, läge, kommunikationer, kommunens ekonomiska ställning m. m.

Almkvists
utredning
och förslag
år 1920.

Han konstaterar församlingens vidsträckt och ringa folkmängd, dess avskildhet och befolkningens stora fattigdom. Församlingen räknas med hänsyn till dess ekonomiska ställning till de svagaste i riket. Den beskatt-

ningsbara inkomsten utgjorde år 1919 kronor 48,278:—. Uttaxeringen per inkomsthundra, inberäknat vägskatt och landstingsskatt, uppgick samma år till 21 kronor 12 öre.

Vidare redogöres ingående för skolväsendets ställning och behov:

Skolväsendet vore i Tärna församling i hög grad efterblivet. Intill år 1918 utgjorde Skytteanska skolan församlingens enda egentliga folkskola. Sistnämnda är inrättades ytterligare en fast folkskola. I övrigt finnes inom församlingen uteslutande flyttande mindre folkskolor. Endast den Skytteanska skolan hade egna lokaler. Eljest förhyrdes såväl undervisningslokaler som lärarbostäder av befolkningen. Dessa lokaler och bostäder voro i hög grad otillfredsställande, i åtskilliga fall rent av hälsovådliga.

För att församlingens skolväsende skulle bli någorlunda nöjaktigt ordnat, krävdes en omorganisation, varigenom församlingen erhöle fyra folkskolor, fem småskolor, åtta fasta mindre folkskolor samt en flyttande mindre folkskola. Härigenom skulle bliva möjligt att bereda undervisning åt omkring 230 av församlingens 338 skolpliktiga barn, utan att de behöfve lämna sina hem. Återstoden, omkring 110 barn, måste för skolgång inackorderas antingen genom föräldrarnas försorg eller genom bidrag av statsmedel.

På grund av sin svaga ekonomiska ställning ägde församlingen icke förmåga att på egen bekostnad uppföra de för en dylik omorganisation erforderliga byggnaderna. Blott en möjlighet finnes till skolväsendets ordnande, nämligen att församlingen kraftigt understöddes av staten.

Närmast borde de statliga åtgärderna till skolväsendets upphjälpande i Tärna församling inriktas på den Skytteanska skolan. Härom anför Almkvist huvudsakligen följande:

Enligt vad av de förut lämnade uppgifterna framgår föreligger ett mycket starkt behov av ett skolhem i Tärna församling. Den lämpligaste platsen för ett sådant anser Almkvist vara kyrkbyn. Där finnes emellertid redan det Skytteanska barnhemmet, som dock lämnar utrymme endast för 18 barn, under det att, på sätt ovan nämnts, omkring ett 100-tal skolpliktiga barn måste genom inackordering beredas tillfälle till skolgång även efter en sådan allmän omorganisation av skolväsendet i församlingen, som av Almkvist ansetts behöfelig. Att hava två internat av ungefär samma typ förlagda till samma plats skulle givetvis vara olämpligt, icke minst ur kostnadssynpunkt. Såväl Almkvist som Frykholm hade därför under utredningens gång kommit till det resultatet, att den lyckligaste lösningen av frågan vunnos, om det Skytteanska barnhemmet finge uppgå i ett blivande skolhem och förenas med detta till *en* institution, förlagd till den Skytteanska skolans tomtområde. Det nya barnhemmet borde kunna bereda plats dels för de 18 pensionärerna i det hittillsvarande Skytteanska internatet, vilka samtliga 18 borde göras till frielever med hänsyn till det på grund av befolkningens fattigdom stora behovet av friplatser, dels ock för ytterligare 22 skolpliktiga barn, alltså tillsammans 40.

I samband med nu angivna förändring borde den Skytteanska skolan omändras till en folkskola av första B-formen med underlag av särskild småskola litt. b.

Vid barnhemmet borde vara anställda en föreståndarinna, en biträdande föreståndarinna, en tjänarinna och en lärare i skomakeri.

För folkskolan behövdes efter omorganisationen tre lärarkrafter, nämligen en folkskollärare, en folkskollärarinna och en småskollärarinna.

Genomförandet av berörda omorganisation krävde följande utrymmen:

1:o) barnhemsbyggnaden: en hall, ett kök med jungfrukammare, ett slöjdrum för gossar, ett slöjdrum för flickor, fyra sovsalar, bostadsrum för föreståndarinnorna, isoleringsrum, garderober och kontor, torkvind samt källare;

2:o) skolhusbyggnaden: tre lärosalar, kapprum, tillika gymnastikrum, materialrum, samlingsrum för lärarna samt ett biblioteksrum;

3:o) bostadshuset: en lägenhet för folkskollärare, en för folkskollärarinna och en för småskollärarinna;

4:o) uthus, inrymmande tvättstuga, finsk badstu, förrådsrum, vedbod samt hemlighus.

De sålunda nödvändiga lokalerna kunde erhållas antingen därigenom, att det nuvarande barnhemmet omändrades till skolhem och skolbyggnaden till bostadshus, i vilket fall ett nytt skolhus måste uppföras, eller ock på sådant sätt, att det nuvarande barnhemmet ombyggdes till skolhus och skolbyggnaden till bostadshus, i vilket fall nybyggnad för skolhemmet måste ägas rum. Almkvist förordade för sin del det senare alternativet, till vilket också Frykholm utarbetat detaljerade förslagsritningar och kostnadsberäkningar.

Ny- och ombyggnadskostnaderna beräknades enligt det Almkvist-Frykholmska förslaget till i runt tal 140,000 kronor, varav 5,000 kronor för anskaffning av nya inventarier.

Årskostnaderna för skolan med skolhemmet uppskattades efter omorganisation komma att uppgå till omkring 33,000 kronor.

Beträffande sistnämnda kostnader må här anmärkas följande:

Enligt Almkvists förslag skulle för varje i skolhemmet intaget barn utgå statsbidrag med ett fixt belopp, som av Almkvist föreslogs till lägst 250 kronor. Totalkostnaden för 40 barn skulle således utgöra 10,000 kronor.

För ved, lyse, renhållning m. m. beräknades årligen 3,300 kronor.

Aterstoden av förenämnda belopp å 33,000 kronor utgöres av löner, inberäknat dyrtidstillägg, till den vid skolhemmet och skolan anställda personalen.

I sistberörda hänseende innebär Almkvists förslag, att lärarpersonalen skall åtnjuta lön i enlighet med vad som är föreskrivet beträffande lärare i svensktalande lappmarksförsamlingar samt folkskolläraren därutöver ett särskilt ortstillägg å 300 kronor. För skolhemsföreståndarinnan föreslås samma löneförmåner som för föreståndarinnan vid skolhem i allmänhet. Den biträdande föreståndarinnan, vartill någon motsvarighet icke finnes vid andra skolhem, anses böra åtnjuta ett årligt arvode å 1,000 kronor, ett särskilt lönetillägg å 100 kronor, dyrtidstillägg såsom för extra ordinarie småskollärarinna, fri bostad, fritt bränsle ävensom under den tid, hemmets verksamhet pågår, fri kost.

För tjänarinnan beräknas en årslön av 450 kronor samt fri bostad och fri kost.

Läraren i skomakeri anses böra åtnjuta en timlön av 2 kronor 50 öre, vilket med ett beräknat timantal av 150 gör ett årsarvode av 375 kronor.

Samtliga årskostnader föreslås skola helt utgå av statsmedel.

Domkapitlet i
Luleå 1920.

Domkapitlet anslöt sig i princip helt till det av Almkvist uppgjorda omorganisationsförslaget och hade intet att erinra mot sättet för ny- och ombyggnadsarbetenas genomförande. Mot kostnadsberäkningarna gjorde domkapitlet i allt väsentligt icke någon erinran i vidare mån, än att domkapitlet fann det för nyanskaffning av inventarier beräknade beloppet, 5,000 kronor, alltför lågt. Domkapitlet ansåg för sin del ett belopp av 12,000 kronor nödigt för detta ändamål.

Länsstyrelsen i Umeå
1920.

Länsstyrelsen i Umeå, som den 17 augusti 1920 yttrade sig i ärendet, tillstyrkte en lösning av frågan i huvudsaklig överensstämmelse med domkapitlets förslag under vitsordande såväl av behovet av den förbättrade skolundervisning, förslaget avsåge, som av Tärna församlings oförmåga att bestrida härför erforderliga kostnader.

Skolöverstyrelsen 1921.

Skolöverstyrelsen avgav utlåtande över förslaget den 30 augusti 1921. Överstyrelsen förordade därvid förslagets genomförande under uttalande, att överstyrelsen fann omorganisationen särdeles starkt motiverad. I huvudsak biträdde överstyrelsen de framlagda kostnadsberäkningarna, dock att årskostnaden för barnens underhåll, efter en beräknad medelkostnad av 200 kronor pr barn och år, av överstyrelsen uppskattades till allenast 8,000 kronor.

Byggnadsstyrelsens förslag av år
1922.

Sedan emellertid *byggnadsstyrelsen* i ett över förslaget den 25 november 1921 avgivet yttrande framställt åtskilliga anmärkningar mot de uppgjorda om- och nybyggnadsplanerna, uppdrog Kungl. Maj:t den 31 december 1921 åt byggnadsstyrelsen att, i samråd med skolöverstyrelsen och med hänsyn tagen till tidigare genom domkapitlets föranstaltande uppgjorda ritningsförslag, upprätta nytt ritningsförslag jämte kostnadsberäkning för om- och nybyggnad av lokaler för skolan. Med skrivelse den 12 oktober 1922 överlämnade byggnadsstyrelsen till åtlydnad härav ett av nuvarande professoru M. Wernstedt uppgjort förslag till om- och nybyggnad vid skolan ävensom en inom styrelsen uppgjord beräkning rörande de med förslaget förenade kostnaderna. Nämda beräkning slutade å en kostnadssumma av tillhoppa 177,000 kronor, fördelad på följande poster:

Nybyggnad för barnhem	kronor	90,000: —
Ombyggnad av barnhemmet till skolhus	»	23,000: —
Ombyggnad av skolhuset till lärarbostad	»	33,500: —
Uppförande av nytt uthus	»	12,500: —
Arkitektarvode	»	9,400: —
Kontrollarvode och resor	»	8,600: —

Summa kronor 177,000: —

Skolöverstyrelsen hade i utlåtande den 13 juli 1922 förklarat sig icke hava någon erinran att framställa mot det av byggnadsstyrelsen sålunda omarbetade förslaget.

Förslaget föranledde emellertid ingen framställning till riksdagen.

Sedermåra framhöll *domkapitlet i Luleå* i skrivelse den 5 januari 1924

angelägenheten av att åtgärder vidtoges till förbättrande av skolans och barnhemmets lokalförhållanden. Byggnaderna uppgåvos därvid vara i ett så förfallet och vanvårdat skick, att de vore nära nog obrukbara.

Med anledning härav anbefalldes genom nådigt beslut den 31 januari 1924 byggnadsstyrelsen att skyndsamt till Kungl. Maj:t inkomma med *dels* en med hänsyn till dåvarande prisförhållanden verkställd beräkning av kostnaderna för den ifrågasatta om- och tillbyggnaden av skolan, varvid jämväl borde tagas i övervägande möjligheten av sådana inskränkningar i byggnadsföretaget, som kunde leda till minskning i berörda kostnader, *dels ock* beräkning av kostnaderna för de nuvarande byggnadernas försättande i fullgott skick.

I utlåtande den 28 februari 1924 anförde *byggnadsstyrelsen*, att styrelsen icke kunde beräkna de med byggnadsföretaget förenade kostnaderna till lägre belopp än det i den av styrelsen tidigare verkställda kostnadsberäkningen angivna beloppet. Beträffande möjliga inskränkningar i byggnadsföretaget framhölls, att sådana endast torde kunna tänkas med avseende å nybyggnaden för barnhemmet under förutsättning av att det till 40 beräknade barnantalet kunde minskas, en fråga, som byggnadsstyrelsen emellertid icke ansåge sig kunna bedöma. Slutligen förklarade sig styrelsen icke vara i stånd att ange kostnaderna för de nuvarande byggnadernas försättande i fullgott skick, enär en utredning härom förutsatte besiktning på platsen men styrelsen ansett sig icke kunna åvägabringa dylik besiktning.

Emellertid hade vid 1924 års riksdag inom första kammaren (I:167) motion väckts om ifrågavarande skolas omorganisation i huvudsaklig överensstämmelse med ovan omförmälda utredning. Då någon fullständig utredning i ämnet icke blivit riksdagen förelagd, fann sig riksdagen (skrivelse nr 185) då icke kunna intaga någon ståndpunkt i avseende å den ifrågasatta omorganisationen. Med hänsyn till de nuvarande byggnadernas bristfälliga beskaffenhet beviljade riksdagen dock ett anslag av 25.000 kronor för iståndsättande av byggnaderna. I samband härmed hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning såväl beträffande skolans omorganisation som i fråga om de totala byggnadskostnaderna för de nuvarande lokalernas försättande i fullgott skick samt för 1925 års riksdag framlägga det förslag, vartill sagda utredning kunde giva anledning.

Genom beslut den 20 juni 1924 anbefalldes Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att verkställa och före den 1 oktober 1924 till Kungl. Maj:t inkomma med den av riksdagen begärda utredningen samt därav föranlett förslag i ämnet. Härjämte uppdrogs åt länsstyrelsen i Umeå att efter samråd med vederbörande folkskolinspektör och länsarkitekt skyndsamt gå i författning om de till skolan och barnhemmet hörande byggnadernas nödtorftiga iståndsättande. För ändamålet ställdes förenämnda anslag å 25,000 kronor till länsstyrelsens förfogande.

1924 års
riksdag.

Ny utredning
av skolöver-
styrelsen år
1924.

Med anledning av Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut införskaffade överstyrelsen gemensamt utlåtande i ämnet från länsstyrelsen i Umeå och domkapitlet i Luleå, dagtecknat den 19 september 1924, ävensom yttrande av Almkvist i dennes egenskap av folkskolinspektör samt överlämnade med skrivelse den 17 oktober 1924 den anbefallda utredningen ävensom förslag i ärendet till Kungl. Maj:t. Häröver hördes sedermera byggnadsstyrelsen, som avgav utlåtande den 11 december 1924. •

Almkvist uttalar sig allenast om den av byggnadsstyrelsen år 1922 beräknade byggnadskostnaden, vilken han anser utan svårighet kunna nedsättas med 25 procent.

Länsstyrelsen och domkapitlet understryka ytterligare det trängande behovet av en förbättring i den Skytteanska skolans lokalförhållanden ävensom av barnhemmets utvidgning och en omläggning av skolformen samt förorda fortfarande det tidigare framlagda omorganisationsförslaget. Dock föreslås nu en höjning av arvodet till läraren i skomakeri till 500 kronor för år ävensom upptagande i staten för anstalten av ett anslag å 2,000 kronor till barnens beklädnad. I fråga om byggnadskostnaderna varna dessa myndigheter för en alltför starkt reducerad beräkning och anse reduktionen böra begränsas till 10 procent.

Jämväl *skolöverstyrelsen* tillstyrker i sin utredning genomförandet av den år 1920 framlagda planen för skolans omorganisation.

Visserligen har skolväsendet inom Tärna församling numera i åtskilliga avseenden förbättrats genom nya skolors inrättande, men i stort sett råder enligt överstyrelsen i fråga om skolväsendets organisation samma otillfredsställande förhållanden som förut. Utom den Skytteanska skolan finnes inom församlingen endast en folkskola. Alla övriga skolor utgöras av flyttande mindre folkskolor. Alla skolrum och bostadslägenheter, vilka senare överallt utgöras av blott ett enda rum, måste förhyras av befolkningen på de skilda stationerna, enär distriktet självt icke äger något skolhus. Enligt överstyrelsens förmenande äro skolförhållandena inom församlingen även för närvarande sådana, att genom ett förverkligande av nyssnämnda plan de föreliggande behoven bliva på ändamålsenligaste sätt tillgodosedda.

Skolöverstyrelsen avråder bestämt från en sådan lösning av frågan, som ligger i enbart ett försättande av den Skytteanska skolans lokaler i fullgott skick. Härigenom vunnes ingen förbättring i den nuvarande skolformen, som med mycket goda skäl starkt kritiserats. Vidare fäster överstyrelsen uppmärksamhet på att krav på uppförande av ett särskilt skolhem inom församlingen omedelbart skulle uppstå, därest det beslutades, att skolan och barnhemmet skulle bibehållas i nuvarande omfattning. Någon möjlighet att för längre tid tillbakavisa ett sådant krav förefunnes icke, och då skulle följaktligen inom kort i skoldistriktet finnas ett skolhem och ett barnhem med skilda lokaler och var sin föreståndarinna, med i viss omfattning dubbel uppsättning av underordnad personal, av inventarier o. s. v.

I fråga om kostnaderna för de föreslagna ny- och ombyggnaderna ansluter sig överstyrelsen till länsstyrelsens och domkapitlets mening, att reduktionen av byggnadsstyrelsens år 1922 framlagda beräkning bör begränsas till 10 procent. Då dessutom viss del av det utav 1924 års riksdag beviljade anslaget å 25,000 kronor skulle kunna komma till användning för ifrågavarande om- och nybyggnadsarbeten, uppskattar överstyrelsen det för dessa erforder-

liga nya anslagsbeloppet till 143,400 kronor. Härtill skulle komma dels 12,000 kronor till inventarier, dels 2,500 kronor till inredande av en enligt överstyrelsens mening behövlige källare under den till lärarbostäder avsedda byggnaden, dels ock 6,500 kronor för framdragande av vattenledning till skolans lokaler. Hela det erforderliga anslagsbeloppet skulle alltså utgöra 164,400 kronor.

Beträffande årskostnaderna för anstalten efter omorganisationens genomförande följer överstyrelsen de förut gjorda beräkningarna, dock att överstyrelsen tillstyrker förslaget om höjning av arvudet till läraren i skomakeri. Förslaget om upptagande av en särskild post i staten för barnens beklädning avstyrkes av överstyrelsen.

I fråga om kostnaderna för de nuvarande lokalernas försättande i fullgott skick kom överstyrelsen till det resultatet, att för detta ändamål det av 1924 års riksdag beviljade anslaget å 25,000 kronor skulle vara tillräckligt.

Byggnadsstyrelsen anförde huvudsakligen följande:

Styrelsen hade anmodat två med Norrbottens förhållanden förtrogna byggnadsfirmor att till styrelsen inkomma med kostnadsförslag å de tilltänkta ny- och ombyggnadsarbetena. Den ena firman hade icke utan besök på platsen ansett sig kunna verkställa någon beräkning. Den andra firman, Bäckström och Strömberg i Umeå, hade framhållit svårigheten att beräkna kostnaderna på grund av de omständliga materialtransporterna och hölle före, att en entreprenör måste på byggnadsplatsen uppsätta såg och hyvel och slå tegel. Firman hade emellertid uppgjort ett approximativt kostnadsförslag, slutande på 173,000 kronor. Då till denna summa måste läggas kostnader för ritningar och kontroll jämte resor ansåge byggnadsstyrelsen i varje fall någon reduktion av det av styrelsen tidigare beräknade kostnadsbeloppet 177,000 kronor, icke vara tillräcklig. Den av överstyrelsen upptagna kostnaden, 2,500 kronor, för inredning av källare under lärarbostaden torde kunna bestridas av nyssnämnda summa, 177,000 kronor. Mot den beräknade kostnaden för anordnande av vattenledning hade byggnadsstyrelsen intet att erinra. För verkställande av ifrågakvarande om- och nybyggnader skulle alltså enligt styrelsens beräkning erfordras dels meranämnda belopp å 177,000 kronor, dels 6,500 kronor till vattenledning, dels ock 12,000 kronor till inventarieanskaffning, eller tillhopa 195,500 kronor. Med beräkning av omförmålda anslag å 25,000 kronor ett belopp av 15,000 kronor skulle komma om- och nybyggnadsarbetena till godo, skulle alltså för ändamålet behöva anvisas 180,500 kronor, varav 75,000 kronor för budgetåret 1925—1926.

Mot vad överstyrelsen anført beträffande kostnaderna för de nuvarande lokalernas försättande i fullgott skick hade byggnadsstyrelsen intet att erinra.

På grundval av den sålunda förebragta utredningen anmälde jag den 2 januari 1925 ärendet för Kungl. Maj:t. Jag anförde därvid (bilagan, åttonde huvudtiteln, till 1925 års statsverksproposition, sid. 389—390), att jag funnit utredningen giva vid handen, att åtskilliga allvarliga brister vidlände skolväsendet inom Tärna församling och likaledes, att församlingen på grund av svag

Byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning av december 1924.

Departementschefen.

ekonomisk ställning icke torde vara i stånd att i tillräcklig grad själv bestrida kostnaderna för en förbättring av sin skolorganisation. Vad särskilt anginge den av staten uppehållna Skytteanska skolan i Tärna syntes det vidare vara klart, att denna skola i sitt nuvarande skick kunde betecknas såsom i organisatoriskt hänseende mindre tillfredsställande. I och för sig måste jag därför finna mycket behjärtansvärt i de syften, det nu föreliggande omorganisationsförslaget avsåge att tillgodose, nämligen beredande av möjlighet för ett större antal barn från församlingen än hittills till ordnad skolgång genom inackordering vid skolan, anskaffande av härför lämpliga lokaler och tjänliga bostäder åt lärarpersonalen samt ernåendet av en bättre organisationsform för skolan.

Då jag emellertid närmare tagit i betraktande förslagets olika sidor, hade jag icke kunnat undgå att finna vissa omständigheter som måste ingiva tvekan om lämpligheten av att nu genomföra ett dylikt förslag.

Jag redogjorde därefter för de omständigheter, som föranlett mig att hysa tvekan om lämpligheten av att bringa förslaget till verkställighet.

Dessa omständigheter voro först och främst den betydande engångskostnad, omkring 200,000 kronor, de föreslagna åtgärderna beräknats medföra, vidare vissa av domkapitlet i Luleå i dess utlåtande av år 1920 framförda anmärkningar mot skolanläggningens nuvarande belägenhet, vilken betecknades såsom ur vissa synpunkter olämplig samt slutligen frågan, huruvida icke, om dessa anmärkningar visade sig fortfarande befogade, behovet av ökade inackorderingsmöjligheter lämpligen borde tillgodoses genom anläggande av ett skolhem å annan plats i församlingen.

Allt detta gjorde, att jag i frågans dåvarande läge icke fann mig kunna tillstyrka det framlagda omorganisationsförslaget, som uppenbarligen i nyss berörda hänseenden tarvade närmare utredning och övervägande. Jag uttalade emellertid, att spørsmålet om skolans framtida ställning icke skulle komma att av mig lämnas ur sikte.

Under förliden sommar har jag också avlagt besök i Tärna församling för att på ort och ställe taga kännedom om förhållandena inom församlingen och särskilt den Skytteanska skolans samt överhuvud skolväsendets tillstånd därstädes.

De iakttagelser, jag gjorde under detta besök, bibragte mig den övertygelsen, att det framlagda omorganisationsförslaget i det stora hela erbjuder den bästa lösningen av föreliggande fråga.

Bebyggelsen i Tärna församling karaktäriseras genom det stora antalet folkfattiga byar, ofta av betydande utsträckning, men sinsemellan skilda genom mycket långa avstånd och i många fall utan ordnade vägförbindelser. Härtill kommer ett antal kringspidda lägenheter med avskilt läge. Under sådana förhållanden erbjuder det givetvis stora svårigheter att bereda barnen möjlighet till undervisning i goda skolformer, särskilt för en församling med så svag ekonomisk ställning som Tärna. Den enda utväg, som står

till buds för att så att säga övervinna de långa avstånden, är inackorderingsystemet. Detta måste i Tärna tillgripas i stor utsträckning, men här möta åter hinder däri, att i församlingen givetvis råder brist på lämpliga inackorderingshem, varförutom inackorderingen för föräldrarna ofta medför oöverkomliga kostnader. Behovet av ett större skolhem i Tärna församling är därför otvivelaktigt synnerligen trängande.

Därest emellertid, såsom eljest beträffande skolhem i lappmarksförsamlingarna är stadgat, tillkomsten av ett sådant hem i Tärna skall göras beroende av församlingens initiativ och ekonomiska medverkan, kunna planerna härå sannolikt icke förverkligas inom överskådlig framtid. Såvitt jag kunnat finna, beror detta icke på bristande vilja eller intresse för saken hos församlingen. Tvärtom fick jag av de överläggningar, jag hade med befolkningen under min vistelse i Tärna, ett intryck av att man i församlingen är livligt intresserad av och hyser en ärlig strävan till förbättring av skolväsendet. Men förmågan av mera avsevärda ekonomiska uppoffringar härför saknas, åtminstone under nuvarande förhållanden. Man litar i detta fall till statens hjälp och denna hjälp synes mig staten icke skäligen kunna undandraga sig.

Om jag alltså måste utgå från att staten bör ikläda sig kostnaderna för ävägbringandet av ett skolhem i Tärna församling, kan jag efter ett studium av ortsförhållandena icke annat än giva min anslutning till uppfattningen, att såväl ur församlingens som ur det allmännas synpunkt frågan bäst löses på föreslaget sätt, genom skolhemmets inordnande i den Skytteanska skolinrättningen i Tärna by. De nuvarande byggnaderna vid skolan äro, såsom av myndigheterna allmänt vitsordats och som jag själv kunde konstatera, i ett mycket förfallet skick. Där tarvas under alla förhållanden en genomgripande reparation, för vilken staten, som åtagit sig byggnadernas underhåll, har att svara. Då det dessutom icke torde kunna anses staten värdigt att låta den Skytteanska skolan bibehålla den mindervärdiga skolform, den för närvarande representerar, bör samtidigt en omorganisation av själva skolan komma till stånd, en åtgärd, som även torde göra vissa ombyggnadsarbeten nödvändiga. Det ligger då närmast till hands att utnyttja förefintliga lokaler vid den Skytteanska skolan för att i samband med eljest erforderliga reparations- och ombyggnadsarbeten där jämväl skapa det behöfliga skolhemmet. Ur kostnadssynpunkt synes en sådan anordning bliva för statsverket förmånligast även av det skälet, att staten annars skulle hava att i Tärna vid sidan av varandra uppehålla två internat, dels det redan befintliga Skytteanska barnhemmet och dels det nya skolhemmet. Tärna kyrkby måste för övrigt jämväl på andra grunder anses såsom den lämpligaste förläggningssorten för ett skolhem. Av de platser, som kunna komma ifråga, ligger denna by, efter Inlandsbanans öppnande för trafik till Storuman, närmast till järnvägsstation och en ny väg av god beskaffenhet förbinder densamma med Slussfors vid sjön Storuman, över vilken ångbåtar

upphålla förbindelsen med Storumans järnvägsstation. I kyrkbyn har vidare skolrådets ordförande sin bostad, där finnes läkare och där lärar ny sjukstuga komma att uppföras.

De anmärkningar, som av domkapitlet i Luleå tidigare framförts mot den Skytteanska skolans läge invid en myr, som skulle vålla, att under vintern temperaturen där vanligen vore icke oväsentligt kallare än i den närmaste omgivningen torde numera icke äga någon betydelse, sedan nämnda myr till väsentlig del utdikats. Några betänkligheter mot att genom ett mera omfattande byggnadsföretag för lång tid framåt binda skolanläggningen vid denna plats, hyser jag därför icke vidare.

Jag har alltså kommit till den övertygelsen att, på sätt föreslagits, en omorganisation av den Skytteanska skolan bör ske sålunda, att med skolan förenas ett skolhem, avsett för 40 barn, i vilket det nuvarande barnhemmet uppgår, att själva skolan ändras till en folkskola av första B-formen med underlag av småskola enligt litt. b., samt att för dessa anordningars genomförande den nuvarande barnhemsbyggnaden förändras till skolhus, skolhuset ombygges till lärarbostäder samt för skolhemmet uppföres en ny byggnad å den nuvarande skoltomten.

Vad beträffar skolanläggningens organisation efter dessa förändringars genomförande, dess utrustning med lärar- och annan personal m. m. synes mig vad härutinnan blivit föreslaget i allt väsentligt kunna godkännas; dock anser jag mig i denna del icke böra definitivt taga ståndpunkt till förslaget, då det icke kan bliva fråga om att för sistberörda ändamål göra framställning om anslag till 1926 års riksdag. Spörsmålet om de årliga driftkostnaderna för ifrågavarande läroanstalt blir aktuellt, först sedan de planerade byggnadsarbetena slutförts, vilket torde kunna beräknas inträffa först under budgetåret 1927—1928.

Däremot är det erforderligt, att vid 1926 års riksdag ett avgörande träffas ifråga om ny- och ombyggnadsarbetena vid skolan och att medel härför äskas för budgetåret 1926—1927. En förutsättning för beviljandet av anslag till utförande av berörda arbeten, sådana de av mig förut i sina huvuddrag angivits, är givetvis, att riksdagen godkänner de här framlagda *grunderna* för läroanstaltens omorganisation. Ett dylikt godkännande torde därför böra av riksdagen utverkas.

Vad själva byggnadskostnadsfrågan angår, fick jag vid mitt besök i Tärna den bestämda uppfattningen, att de erforderliga förändringarna borde kunna verkställas för en avsevärt lägre kostnad än den av byggnadsstyrelsen dittills beräknade. Med anledning härav anbefalldes nämnda styrelse den 24 september 1925 att låta verkställa en sådan omarbetning av det föreliggande förslaget till ny- och ombyggnader vid den Skytteanska skolan, som, utan att nödvändigöra någon mera avsevärd ändring av den uppgjorda planen för skolans omorganisation, medförde största möjliga minskning av de be-

räknade byggnadskostnaderna, samt med utredning och förslag i ämnet till Kungl. Maj:t inkomma i så god tid, att ärendet kunde hinna föreläggas 1926 års riksdag.

På grund av denna anmodan har byggnadsstyrelsen genom sin utredningsbyrå och i samråd med folkskolinspektören Almkvist verkställt en omarbetning av förslaget samt i skrivelse den 10 december 1925, som den 19 i samma månad inkom till ecklesiastikdepartementet, framlagt resultatet av detta arbete. Det visar sig härvid, att styrelsen väsentligen genom åtskilliga förenklingar i byggnadsplanen lyckats nedbringa totalkostnaden för byggnadsföretaget till 158,000 kronor mot 195,500 kronor enligt 1922 års förslag. I detta belopp, 158,000 kronor, ingår då ett belopp av 12,000 kronor till inventarieanskaffning. Emellertid återstå odisponerade 18,818 kronor 55 öre av det anslag å 25,000 kronor, som 1924 års riksdag beviljat för byggnadernas iståndsättande. Berörda odisponerade medel kunna enligt byggnadsstyrelsen avdragas från kostnadssumman 158,000 kronor, varigenom erhålles ett belopp av 139,181 kronor 45 öre eller i avrundat tal 140,000 kronor, vilket sistnämnda belopp skulle behöva för ändamålet anvisas. Av detta belopp anser byggnadsstyrelsen en summa av 75,000 kronor erforderlig för budgetåret 1926—1927 samt återstoden, 65,000 kronor, för därpå följande budgetår. Nämnas bör, att i de nu beräknade kostnaderna ingår ett belopp av 2,400 kronor, som byggnadsstyrelsen ursprungligen förskottsvis utbetalat till professorn Wernstedt för av honom i ärendet verkställd utredning och som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 mars 1925 skall bestridas av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag för att framdeles påföras ett eventuellt ny- och ombyggnadsanslag.

Byggnadsstyrelsens förslag av december 1925.

Det nya förslaget åskådliggöres närmare å fem, styrelsens skrivelse åtföljande, den 3 december 1925 dagtecknade ritningar.

Angående de vidtagna förändringarna i byggnadsplanen anför byggnadsstyrelsen följande:

Enligt det sålunda omarbetade förslaget hava lokalerna i nybyggnaden för barnhemmet i stor utsträckning minskats, vilket särskilt är förhållandet med hallarna jämte tillhörande klädrum. Huvudtrappan har förlagts mitt i byggnaden och en reservtrappa har uteslutits. Vindsrummen för tjänare ha förändrats till isoleringsrum. Källaren har i större utsträckning än i det tidigare förslaget utnyttjats, i det att däri anordnats tvätt- och duschrum samt hushållskällare för bostäderna. Slutligen innefattar det omarbetade förslaget införande av värmeledning i ifrågavarande byggnad.

Beträffande ombyggnaden av det nuvarande barnhemmet till skolhus har ett i det tidigare förslaget angivet biblioteksrum uteslutits, varigenom en i sagda förslag förekommande ny gavelutbyggnad undvikits.

Vad beträffar förändringen av det nuvarande skolhuset till lärarbostäder skall enligt det omarbetade förslaget anordnas allenast en gemensam ingång till de tre bostadslägenheterna, under det att i det tidigare förslaget avsetts

anordnande av egen ingång till varje lägenhet. Vidare har enligt det omarbetade förslaget uteslutits ett tidigare föreslaget reservutrymme om två rum och kök, varigenom en ny takutbyggnad bortfallit.

Uthusbyggnaden har väsentligt minskats i det omarbetade förslaget, och har den tidigare föreslagna badstun uteslutits.

Kostnadsberäkningen har, fränsett förenämnda belopp å 12,000 kronor till inventarier, följande utseende:

Nybyggnad för barnhemmet	kronor 59,000:—	
Ombyggnad av barnhem till skolhus	» 22,000:—	
» » skolhus till lärarbost.	» 27,000:—	
Uppförande av nytt uthus	» 8,000:—	kronor 116,000:—
Värmeledning för barnhemmet enl. beräkning av ing.		
H. Eriksson, Stockholm	» 8,500:—	
Vattenledning, enl. skolöverstyrelsens förslag	» 6,500:—	
Ritningar, kontroll och resor	» 15,000:—	
		<u>Summa kronor 146,000:—</u>

Departement-
schefen.

Det synes mig, att man genom det nu omarbetade förslaget kommit fram till en kostnadssumma, som ter sig rimlig i förhållande till vad saken gäller. I flera hänseenden synes det nya förslaget även innebära avsevärda praktiska fördelar framför det gamla, såsom genom anordnandet av isoleringsrum i skolhemsbyggnaden och införande av värmeledningsanläggning därstädes. Det å ritningen till skolhusbyggnad upptagna rummet för lärarpersonalen kan visserligen förefalla mindre nödvändigt för detta ändamål vid en läroanstalt av Tärnaskolans omfattning, men torde i själva verket få betraktas såsom ett reservrum för en eventuell framtida ombildning av skolan till att omfatta ytterligare en avdelning. I det stora hela synes förslaget väl ägnat att genomföras, och jag tillstyrker därför, att medel för ändamålet äskas hos riksdagen.

För själva byggnadsarbetena erfordras ett totalbelopp av 146,000 kronor. Härav torde dock reservationen å förenämnda anslag å 25,000 kronor, vilken reservation uppgår till 18,818 kronor 55 öre, böra frånräknas, under förutsättning, att riksdagen lämnar sitt medgivande till att den får användas för ny- och ombyggnadsarbetena. Återstår som erforderligt ett belopp av i runt tal 128,000 kronor, vartill komma 12,000 kronor för anskaffning av inventarier, eller alltså tillhoppa 140,000 kronor. Det synes mig lämpligt, att sistnämnda summa i sin helhet beviljas av 1926 års riksdag och att därav, i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag, för budgetåret 1926—1927 anvisas ett anslag av 75,000 kronor. 65,000 kronor skulle då återstå att anvisa för budgetåret 1927—1928.

Till den del, som sådant befinnes erforderligt och lämpligt, torde inom ramen av det härför beräknade beloppet, 12,000 kronor, nya inventarier för skolan få anskaffas redan under budgetåret 1926—1927, allt i den mån det för nämnda budgetår anvisade anslaget icke måste tagas i anspråk för byggnadsarbetena.

Såsom jag förut framhållit böra de nu angivna äskandena göras under förutsättning, att riksdagen godkänner de föreslagna grunderna för skolans omorganisation.

Jag utgår ifrån att skolöverstyrelsen i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1927—1928 upptager frågan om ny stat för den Skytteanska skolan, baserad på här förordade organisationsplan.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels — med godkännande av de av mig nu förordade grunderna för en omorganisation av den Skytteanska lappfolkskolan i Tärna — för ny- och ombyggnader vid nämnda skola i huvudsaklig enlighet med de genom byggnadsstyrelsens försorg utarbetade, den 3 december 1925 dagtecknade ritningarna samt för anskaffning av nya inventarier till skolan bevilja ett belopp av 140,000 kronor samt därav för budgetåret 1926—1927 såsom *extra* reservationsanslag anvisa 75,000 kronor,

dels ock medgiva, att av det utav 1924 års riksdag anvisade reservationsanslaget å 25,000 kronor till iståndsättande av de nuvarande byggnaderna vid skolan ett ännu återstående odisponerat belopp av 18,818 kronor 55 öre må tagas i anspråk för ovan omförmälda ny- och ombyggnadsarbeten.

Till denna departementschefens, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. A. Löwenhielm.
